

Ystads kommun

Handlingsplan för en drogfri uppväxt

Handbok för personal som arbetar med barn och unga i Ystads kommun.

Information till vårdnadshavare samt barn och unga

Upprättad av KoU 180815

DROGFRI FÖRSKOLA, SKOLA OCH FRITIDSVERKSAMHET

Kultur och utbildning prioriterar drogförebyggande arbete och vill genom handlingsplanen för en drogfri uppväxt visa på ett gemensamt förhållningssätt i mötet med medarbetare, barn, elever och vårdnadshavare.

DU SOM ARBETAR ska bidra till att målen för det tobaks-, alkohol- och narkotikaförebyggande arbetet uppfylls. Denna handlingsplan ska ge personal och andra vuxna en gemensam syn som tydligt kommuniceras till barn och unga när det gäller regler kring tobak, alkohol och narkotika.

Förhållningsätt för personal

- Personalen ska vara tobaksfri i mötet med barn och unga.
- Rökförbud gäller under arbetstid för all personal anställd i Ystads kommun. (Rökfri arbetstid, KF 100318).
- Förbud mot alkohol och droger gäller i enlighet med kommunens alkohol- och drogpolitiska program (KF 121009)

Vad är en drog?

Med droger avses här tobak, alkohol, narkotika (förkortas med ANDT). I begreppet narkotika inkluderas fortsättningsvis dopingpreparat, läkemedel (icke medicinskt betingat bruk), inandning av gaser från kemiska preparat i berusningssyfte samt övriga medel som intas i berusningssyfte.

Lokaler

Användning av tobak, alkohol och narkotika får inte ske i lokaler för förskola, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor, fritidshem, vuxenutbildning och kommunalt driven fritidsverksamhet. Undantag från detta förbud är sådan hantering av alkohol som sker inom ramen för den obligatoriska utbildning som bedrivs enligt kursplaner i restaurang- och livsmedelsprogrammet samt inom naturvetenskaplig utbildning.

Syfte

Ystads kommuns förskolor, grundskolor, gymnasieskola och fritidsverksamhet är stödande miljöer för hälsa.

Syftet med handlingsplanen är att arbeta för en drogfri uppväxt, förhindra missbruk, främja hälsa, förhindra tillbud och olyckor samt att motverka konflikter och utanförskap bland barn och unga på grund av missbruk.

Handlingsplanen grundar sig på en kombination av omtanke, tydliga regler, konsekvenser och stöd för att uppnå en hälsosam och säker arbetsplats för alla på Kultur och utbildning.

Mål för det tobaks-, alkohol- och drogförebyggande arbetet i Ystads kommun

1. Inga under 18 år använder tobak eller alkohol
2. Tobaks- och alkoholkonsumtionen hos unga vuxna minskar
3. Ystad är en kommun fri från narkotika

ANMÄLNINGSPLIKT

innebär att all personal som arbetar med barn och ungdom är skyldig att göra en anmälan till socialtjänsten vid misstanke om att barn/ungdom far illa.

Privatpersoner och personer som jobbar ideellt är inte tvungna att anmäla, men alla som är oroliga för unga kan göra en orosanmälan.

Syftet med anmälningsplikten är att barn och unga ska få hjälp om de behöver det.

TOBAK - Grundskola

Tobaksfri skoltid innebär att det inte är tillåtet för elever att använda tobak i anslutning till verksamheternas öppettider. Detta gäller oavsett var eleverna befinner sig under skoldagen.

Rutiner vid misstanke om tobaksanvändning under skoltid

Vad gör jag om...

...jag misstänker eller upptäcker att en elev använder tobak under skoltid

1. Jag talar med eleven och informerar om att skoltiden/fritidsverksamheten är tobaksfri.
2. Tobaksvaran omhändertas och kan efter skoldagens slut hämtas ut av vårdnadshavare.
3. Jag ser till att vårdnadshavare kontaktas omgående.
4. Jag kontaktar mentor

Tobaksavvänjning erbjuds av skolsköterska vid behov och tillfälle för uppföljning bokas.

Vid upprepat beteende

- Om överträdelsen upprepas kontaktas vårdnadshavare.
- Om det framkommer att beteendet är sanktionerat av vårdnadshavare görs en skriftlig orosanmälan till socialtjänsten.
- Om behov finns kallar rektor till elevkonferens.

Ansvarig för kontakt med vårdnadshavare är mentor/ kontaktlärare eller den som ertappat eleven använda tobak. Mentor ska alltid underrättas om rökning/snusning har upptäckts.

TOBAK - Ystad gymnasium

Rutiner vid tobaksanvändning på skolans område

Vad gör jag om...

...jag misstänker eller upptäcker att en elev röker på skolgården?

1. Jag talar med eleven och informerar om att rökförbud gäller på skolans område.

Tobaksavvänjning erbjuds av skolsköterska vid behov och tillfälle för uppföljning bokas.

TOBAK – Fritid

Rutiner vid tobaksbruk på fritiden

Vad gör jag ...

... vid oro om att en elev/ungdom använder tobak?

1. Jag talar med barnet/ungdomen.
2. Jag ser till att vårdnadshavare kontaktas.

Vid misstanke om innehav

Elevskåp är skolans egendom och eleverna har tillgång till dessa under förutsättning att de följer de regler för användande av skåpen som skolan beslutat om. Skolan har en allmän befogenhet att kontrollera att skåpen används på det sätt som är avsikten.

Skolledningen kan öppna och visitera skåpen utan att det anses vara en husrannsakan.

Eleverna måste få information om de villkor som gäller för att de ska få använda skåpen och om skolledningen öppnar ett skåp ska det ske i elevens närvaro.

ALKOHOL

Rutiner vid misstanke om alkoholanvändning

Vad gör jag ...

... vid oro om att en elev/ungdom dricker alkohol?

1. Jag talar med eleven/ungdomen.
2. Vårdnadshavare till omyndig elev/ungdom kontaktas.
3. En skriftlig orosanmälan till socialtjänsten görs av berörd personal.

Socialtjänsten gör en bedömning av elevens situation. Elevhälsopersonalen erbjuder stödsamtal.

ALKOHOL OCH NARKOTIKA

Rutiner vid alkohol eller drogpåverkad elev/ungdom

Vad gör jag om...

... jag upptäcker att en elev/ungdom är alkohol eller drogpåverkad under skoltid?

1. Jag talar med eleven/ungdomen och kontaktar mentor, kurator eller rektor/verksamhetsansvarig.
2. Jag tar hand om eleven/ungdomen och tar hen åt sidan – om möjligt avskilt.
3. Jag ser till att vårdnadshavare till omyndig elev/ungdom kontaktas omgående.
4. Vårdnadshavare till omyndig eleven/ungdomen uppmanas att hämta sitt barn så att eleven kommer hem på ett säkert sätt. Vårdnadshavare uppmanas kontakta sjukvården vid behov.
5. En skriftlig orosanmälan till socialtjänsten görs av berörd personal.

Socialtjänsten gör en bedömning av elevens/ungdomens situation. Elevhälsopersonal erbjuder stödsamtal.

NARKOTIKA

Rutiner vid misstanke om narkotikaanvändning

Vad gör jag ...

... vid oro om att en elev/ungdom använder narkotika eller dopingpreparat?

1. Jag kontaktar omgående rektor/verksamhetsansvarig eller kurator.
2. Rektor/verksamhetsansvarig kontaktar vårdnadshavare till omyndig elev/ungdom omgående.
3. Vårdnadshavare uppmanas att kontakta sjukvården vid behov. Ystad Gymnasium erbjuder eleven lämna drogtest som skolan bokar via Novakliniken.
4. En skriftlig orosanmälan till socialtjänsten görs av berörd personal.

Socialtjänsten gör en bedömning av elevens situation. Elevhälsopersonalen erbjuder stödsamtal.

Vad gör jag om...

... jag får kännedom om innehav av droger/dopingpreparat?

1. Jag eller rektor/verksamhetsansvarig gör polisanmälan vid misstanke om narkotikabrott. Rektor/verksamhetsansvarig meddelas alltid.

Vad gör jag...

... vid konstaterat narkotikaanvändande eller dopingpreparat (Ystad Gymnasium)

1. Rektor/verksamhetsansvarig kallar elev/ungdom till möte.
2. Socialtjänsten kontaktas och polis konsulteras för vidare hantering.
3. Om det bedöms nödvändigt för att garantera trygghet och studiero kan rektor på Ystads Gymnasium besluta om att med omedelbar verkan stänga av elev i enlighet med skollagen, Gymnasienämnden prövar ärendet om avstängning ska förlängas.

FRÄMJANDE FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Små barn använder sig inte av tobak, alkohol eller droger men kommer ändå i kontakt med detta genom exempelvis vuxna som röker, snusar och/eller dricker alkohol, fimpas och snuspåsar på marken där barnen leker, rader av färgglada paket och flaskor när de är med i affär samt att de ser skadliga produkter användas i tv och på bio. Förskola, skolor och fritidsverksamhet ska påverka barn och ungdomar till en stark attityd mot droger och vara en motvikt till den vardag och industri som finns i deras omgivning.

Att klara skolan

En trygg och stimulerande lärandemiljö är en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden. Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Skolan har en alldeles särskild möjlighet att arbeta med hälsofrämjande och förebyggande arbete i och med att den når alla barn och unga under uppväxtåren.

En ingång till tobak, alkohol och droger!

Grupptricket är ofta den vanligaste vägen till att börja med tobak, alkohol och narkotika. Därför är det viktigt att även uppmärksamma de barn och unga som umgås i kretsar där ANDT förekommer. Om skolan får kännedom om att ett barn/ungdom upprepat söker sig till dessa kretsar ska detta uppmärksammas vid naturliga kontakter med vårdnadshavare.

Vårdnadshavare

Ditt NEJ gör stor skillnad – Det är vad du som vårdnadshavare säger och vad du gör som i första hand har betydelse.

ANDT-SITUATIONEN HOS BARN OCH UNGA

Tobak är snabbt beroendeframkallande. Varje år börjar omkring 15 000 ungdomar under 18 år att röka i Sverige. För att vi ska kunna ändra på det måste många krafter hjälpas åt. Barnens inställning till tobak påverkar riskerna till att de börjar röka eller snusa när de blir äldre.

Alkohol är en drog som är tillåten i vårt samhälle. Det betyder dock inte att alkohol är ofarligt. Alkoholkonsumtion kan precis som andra droger leda till fysiska och psykiska skador. I Ystad och vad som syns nationellt är att färre ungdomar använder alkohol.

Hasch/marijuana är den vanligaste sortens narkotika. Ca 4 procent av eleverna i åk 9 och 15 procent i gymnasiet åk 2 har använt narkotika. Betydligt fler flickorna åk 2 på gymnasiet har befunnit sig i sammanhang där narkotika förekommer, känner någon som kan skaffa narkotika alternativt känner någon som använder narkotika.

Samband

Det finns tydliga samband mellan rökning och unga som dricker alkohol och/eller använder narkotika. Genom att hjälpa barn och unga att avstå från tobak minskar risken för framtida användning av alkohol och narkotika.

64 procent av de elever som röker regelbundet har provat cannabis. Bland de elever som aldrig rökt (tobak) har 4 procent testat cannabis (Folkhälsomyndigheten).

RUTINER FÖR FÖREBYGGANDE ARBETE

Samarbetet barn, elev och vårdnadshavare

Rektor ger information om handlingsplanen på föräldramöte vid terminsstart och därefter i början av varje nytt läsår. Mentor informerar eleverna (från och med årskurs 4) om handlingsplanen.

Handlingsplanen diskuteras i elevråd/skolråd en gång per termin samt i andra aktuella möten med barn och unga. Vårdnadshavare ska ges möjlighet att diskutera handlingsplanen på föräldraförening/skolråd tillsammans med rektor.

Samtliga vårdnadshavare i åk 4 och/eller åk 5 erbjuds föräldrastöd om säkert internetanvändande.

Utbildningen Absolut Förälder erbjuds samtliga vårdnadshavare och elever från årskurs 6 till 9.

Samarbete med närsamhället

Miljöförbundet har tillsyn över att förskole- och skolgårdar är rökfria och kontrollerar då t.ex. om det finns skyltar om rökförbud och askkoppar. Tillsammans med polismyndigheten har de tillsyn för butiker som säljer tobak och kontrollerar då bl.a. hur 18-årsgränsen tillämpas, om reklamen är återhållsam och hur det skyltas.

Polis För att begränsa tillgängligheten till narkotika och andra droger genomförs brottsförebyggande sök med narkotikahund på skolan i samarbete med polisen. Sök med narkotikahund sker när elever inte befinner sig på skolan.

ANDT i vardagen

Förskolan arbetar förebyggande i samband med arbete om miljö och hälsa. Att prata med barnen om tobak ska ingå i det pedagogiska arbetet. Arbetet utgår från barnens verklighet och att svara på deras frågor. Förskolan kan tillsammans med föräldrarna bidra till att barnen tar avstånd mot produkter som kan skada deras hälsa. Dessa värderingar lägger grunden som skolan och andra sedan kan bygga vidare på.

Grundskolan arbetar tematiskt och ämnesövergripande med tobak, alkohol och droger för att kontinuerligt tydliggöra vilka fördelar som finns med ett drogfritt liv.

Gymnasieskolan ansvarar för att varje elev har kunskap om förutsättningarna för god hälsa samt har förmågan att kritiskt granska och bedöma det hen ser, hör och läser för att kunna ta ställning i olika livsfrågor och värderingar. Rektor ansvarar för att eleverna får kunskap om riskerna med tobak, alkohol, narkotika och andra droger.

Fritiden har ett dagligt pågående hälsofrämjande arbete med fokus på tobak, alkohol och narkotika.

För att vara en bidragsberättigad förening med barn- och ungdomsverksamhet ska föreningen ha en aktiv drogpolicy.

Undervisning och metoder

För att nå barn och unga krävs det att undervisningen berör och tar upp ANDT ur ett relevant perspektiv och sammanhang samt går på djupet genom att utmana, kräva ställningstagande och handling. ANDT kan ingå som tema i alla ämnen.

Film fore real är en preventiv metod som ska användas i grund- och gymnasieskolan för olika teman som kan anpassas efter önskemål.

WHO:s tobaksfria dag den 31 maj och den tobaksfria veckan, vecka 47 uppmärksammas alltid med någon aktivitet från och med årskurs 4.

VAD SÄGER LAGEN?

TOBAKSLAGEN är en skyddslag och i den står det att alla lokaler som barn och unga använder ska vara rökfria, det gäller även skolans område utomhus. Syftet med lagen är att skydda barn och unga från tobak och passiv rökning.

ALKOHOLLAGEN innebär att försäljning av alkoholdrycker till personer under 20 år är förbjuden, om det inte gäller servering på restaurang eller försäljning av folköl (18-års gräns).

NARKOTIKALAGSTIFTNINGEN innebär att om gärningen är uppsåtlig döms den som överläter, framställer, förvärvar, anskaffar, bearbetar, förpackar, transporterar, förvarar, innehar, brukar eller befattar sig med narkotika, för narkotikabrott.

SKOLLAGEN OCH SOCIALTJÄNSTLAGEN innebär att all personal som arbetar med barn och unga är skyldig att göra en anmälan till socialtjänsten vid misstanke om att barn/unga far illa. Barn och unga kan också fara illa på grund av sitt eget beteende.

SKOLLAGEN förtydligar att risker med tobak, alkohol och andra droger är ett kunskapsområde som ska integreras ämnesövergripande. Eleverna ska ges förutsättning för att utveckla goda levnadsvanor och utveckla kunskaper om hur man kan påverka hälsa. Skolan ska vara ett stöd för familjer i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande.

ARBETSMILJÖLAGEN säger att skolan och fritidsgården ska ha en bra arbetsmiljö och dess verksamheter ska förebygga ohälsa och olycksfall.

BARNKONVENTIONEN barnets bästa ska i första hand beaktas vid alla åtgärder som rör barnet samt alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.

ORDNINGSLAGEN Skolan är ingen allmän plats och därför ska obehöriga personer avvisas.

IMPLEMENTERING

Förvaltningschef för Kultur och utbildning ansvarar för att tobakspolicyn och handlingsplanen för en drogfri förskola, skola och kommunalt driven fritidsverksamhet är väl känd i kommunen och följs av alla verksamheter som arbetar på förskolor och skolor.

Rektor samt förskolechef ansvarar för att personal i förskola och skola får kunskap om denna handlingsplan.

Genom utbildningen Absolut förälder sprids information handlingsplanen till vårdnadshavare.

Denna handlingsplan ska finnas tillgänglig på Ystads kommuns hemsida och på V-klass.

Fältgruppen, Norregatans familjeverksamhet, råd och stöd och folkhälsostrategen erbjuder fortbildning i ANDT vid behov eller efterfrågan.

UPPFÖLJNING

Handlingsplanen för drogfri uppväxt utvärderas läsårsvis av berörda verksamheter. Sammanställning sänds till folkhälsostrateg som tillsammans med delmålsgrupp 4 och BuSo beslutar om revideringsbehov.

Tobaks-, alkohol-, och narkotikabruket bland elever följs årligen upp i elevhälsoenkäten som genomförs i åk 7 och i Gy åk 1. Resultatet redovisas på skolnivå och kommunnivå.

Viktiga telefonnummer och hemsidor

Fältgruppen..... 0411-57 75 88 / 57 70 55
Föräldrar Mot Narkotika, Malmö ... 040-140595
Polisen 114 14

drugsmart.com - om droger för unga och vuxna,
möjlighet att ställa frågor.

umo.se - om droger m.m. samt anonym
rådgivning för dig som är mellan 13 och 25 år

tankom.nu - fakta och tips om föräldrarollen,
tonåringar och alkohol.

drugnews.nu - aktuella nyheter gällande tobak,
alkohol och narkotika

VERKSAMHETER SOM TILLSAMMANS ARBETAR UTIFRÅN DENNA HANDLINGSPLAN

Ystads kommuns förskolor
Ystads kommuns grundskolor
Ystad Gymnasium
Ungdomens hus
Fältgruppen
Norregatans familjeverksamhet, råd och stöd
KomTek
Kulturskolan
Ystad arena
Ystad badhus

